

Temà: "SEMPREVIVES"

En aquesta relació no es segueix un ordre
estrictaament cronològic, sinó que tota ella és
dictada de memòria ^{pura} i deguda fet i sentit pel
propri autor.

Octubre del 1951

1

L e m a

"SEMPREVIVES"

BREU HISTORIAL ANECDOTIC DE SEIXANTA ANYS

DE VIDA ORFEONICA

Aquesta relació està mancada de dates, i, possiblement, l' autor deu haver incorregut en alguns errors en l' ordre dels fets descrits, ja que tota ella és dictada de pura memòria, sense consultar arxiu de cap mena; a més, la major part de les persones al·ludides, avui són traspassades a millor vida: Que Déu les tingui la Glòria i lloat sigui per haver-nos deixat viure tan belles coses!

Octubre del 1951.-

8/9 B a 13

5

2

Garra

L' any 1891, en un humil piset del carrer Lladó on s' estatjava el Foment Catalanista, naixia l' Orfeó Català per inspiració dels Mestres Lluís Millet i Amadeu Vives, amb la col.laboració d' una trentena d' entusiastes d' aquells que en aquella llunyana època se' n deien "filharmònics", els quals en sessió memorable i segons Acta que tots coneixem, plantaren la llavor de la gran obra artística, cultural i patriòtica, de la qual enguany celebrem el 60è aniversari.

El llegat de l' obra de Clavé i la vinguda de la Capella Russa a Barcelona l' any 1888, durant la primera Exposició, que donà alguns concerts al teatre "El Dorado" que existia aleshores a la Plaça de Catalunya, influïren sens dubte en la germinació de la idea fundacional. Aquell magnífic conjunt de veus mixtes, devia comprendre la sensibilitat musical dels joves Mestres, que somniaren per a la seva terra la creació d' una entitat semblant.

Els inicis foren difícils, i sols la fe i l' abrandament d' aquells homes feren possible vencer els molts obstacles i trencacolls que es presentaven sovint. En el transcurs dels dos o tres anys primers, que foren de treball i preparació, ens veiérem obligats a traslladar l' estatge social al carrer de Canvis Vells, i una volta celebrada la primera prova anyal i ja en ple embrionament artístic, novament ^{hem} tinguérem de cercar nou local més espaiós encara, i ens traslladàrem al carrer Dufort, desaparegut fa anys quan la primera reforma de Barcelona. Això va permetre que poc a poc anéssim engròixint els rengles de socis i cantaires, i si tenim en compte que en aquells temps no existien encara moltes

de les diversions actuals, no és d'estranyar que les nostres aficions es decantessin vers el bell cantar, esperonats, sobretot, per l'entusiasme encomanadiu del Mestre Millet, i com que tots érem joves, la nostra identificació i compenetració eren absolutes en tots els aspectes, i hauríeu vist que a més de la tasca dels assaigs d'entre setmana, arribada la festa, ens aplegàvem a la tarda en el nostre estatge, i allí, en família podríem dir-ne, preniem cafè, conversàvem, cantàvem les cançons que sabíem de memòria, i fins i tot alguna que altra vegada, el Mestre ens havia delectat amb les seves magnífiques interpretacions al piano. Mes no cregueu que sempre tot era serietat i encarcament, no; també a voltes teníem esplais juvenils i alguna vegada el Mestre Millet, jugant i forcejant amb algun company chorista, ambdós havien rodolat per terra com xicots entremaliats. Això us demostrarà el grau de familiaritat que existia entre tots nosaltres.

Un dels records primitius i que potser pel seu significat patriòtic quedà segellat en la ment de tots, va ésser la primera sortida col·lectiva, que es féu amb l'ascensió nocturna al Turó de Montcada. En la quietud d'aquella nit i voltats per les nobles pedres de l'enrunat castell, ressonaren potents els nostres cants, ^{amb el qual} ~~saludarem amb els mateixos~~ la vinguda del nou dia i la sortida de l'astre rei, que amb ses trenes d'or se'ns aparegué, radiant, per damunt de la mar llunyana.

L'obra de l'Orfeo, llevat de les poquíssimes actuacions íntimes celebrades, encara no havia trascendit al públic barceloní. Aquest contacte s'esdevingué, per cert, d'una manera mag-

nífica, quan donarem el concert Grieg a l' Ateneu Barcelonès, i també amb l' actuació conjunta que celebrarem amb la Capella Russa quan tornà, per segona vegada, aquesta meritoria entitat, ^{Canal de l' Ind S'} establint-se fins i tot un intercanvi de composicions corals dels respectius repertoris.

L' optimisme del nostre Mestre s' anava eixamplant cada vegada més, i prompte foren creades les seccions de noies i nois sota el mestratge de Na Emerenciana Wehrle i del Mestre Josep Me Comella, respectivament.

Aquests complements ens eren indispensables si volíem enfrontar-nos amb obres polifòniques, i aviat en poguérem assaborir els fruits més saborosos, com es veurà més endavant.

També calia que disposéssim d' un símbol que resumís amb la seva presència tots els nostres anhels i afanys, i amb l' ajut del gran artista Sr. Gallissà, que va projectar-la, sorgí la Senyera venerable, ^{a la qual,} que les mans de la Sra. Wehrle i les seves deixebles, amb tot amor i perícia, donaren vida. El dia de la benedicció de la nostra Senyera fou memorable i d' aquells que no s' esborren mai més. Va ésser a Montserrat, beneïda pel Bisbe Dr. Morgades, i l' apadrinaren l' Excm. Sr. Comte de Güell i la seva filla, Isabel. Per aquest acte, aprofitarem l' envit de l' Apostolat Montserratí per la inauguració del primer Misteri del Via Crucis de la nostra Santa Muntanya, que és el Sant Crist que es troba prop de la Cova de la Mare de Déu. El Mestre Vives havia compost l' himne de l' Apostolat, que nosaltres cantàrem i fou respost per tot el poble. A l' ofici, cantàrem la missa de Victòria "O QUAM GLORIOSUM EST REGNUM".

Des d'aquell instant^x ja estàvem armats cavallers de l'art i en condicions d'emprendre volada per les regions artístiques més altes. Ja res^{no} ens mancava. El nostre gran Maragall ^{en} a l'escrivre el nostre himne "El Cant de la Senyera" i que musicà el Mestre Millet, ens mostrà el camí a seguir:

"I et duren arreu enlaire,
"et duren, i tu ens duràs;
"voleiant al grat de l'aire
"el camí assenyalaràs! "

La magnificència de la festa i el coratge que ens encomanà l'himne de la nostra Senyera^x varen ésser incentius poderosíssims per afirmar encara més la nostra fidelitat als Mestres i directius per a dur a terme tota tasca que pogués ésser profitosa a l'Orfeó en el seu camí ascensional.

Aviat es presentà l'ocasió de posar a prova el nostre tremp amb la convocatòria del concurs d'Orfeons que ^{s'havia} es tenia de celebrar a Niça. Al Mestre Millet li furgava el desig de portar la seva massa coral a aquest torneig, mes l'empresa era costosa i, com que erem pobrets, no disposàvem dels cabals necessaris. ^{el} Nostre President, Don Joan Millet, germà del Mestre, veient l'entusiasme de què tots estàvem posseïts, no dubtà gaire ^a en prendre una resolució i encarant-se amb el seu germà^x li digué: -Què, noi, t'hi veus amb cor?- Davant la resposta afirmativa, afegí: -Doncs, endavant. On no arribi l'Orfeó, hi arribaré jo.- I gràcies a aquest acte generós es pogué prendre la decisió de concórrer al dit concurs. Constava aquest de tres primers premis, tres segons i tres tercers, que es

concedien a la millor lectura a vista d' una obra a quatre veus d' home, a la més perfecte execució de l' obra de concurs, que es titulava "La Separació dels Apòstols"; i a l' audició d' una obra de lliurement a lliure elecció dels concursants. Per aquesta darrera, nosaltres optàrem per la música descriptiva de Clavé i fou un encert aquesta elecció, ^{car} ~~doncs~~ fou tan gran l' èxit que obtinguérem amb "Els Pescadors" que hi afegírem "La Verema" de propina.

Dels diferents Orfeons inscrits, arribada l' hora, sols se n' hi presentaren tres. N' hi havia un de belga ^{t per uns} ~~que el formaten uns~~ ^{cant} ~~cinquanta~~ ¹⁵⁰ homes tots ja fets i bregats, com ho provava el seu estendard, de forma circular, carregat de incontables creus i medalles. Fins es digué que prenién part a aquest concurs, condicionant l' obtenció dels tres primers premis. L' altra entitat choral era el "Patronato de San José" de Madrid, reforçat per choristes del Teatre Reial, i que eren prop d' un centenar. Nosaltres érem poquets, seixanta ^{entre} homes i jovenets, alguns no més enllà de ^{17 o 18} anys.

La nostra preparació per aquest concurs consistí en ^{quaranta} ~~40~~ dies d' assaig diari, estudiant sense defalliment la composició de concurs i les de lliure elecció, i, sobretot, fent pràctiques de solfeig a quatre veus mitjançant uns llibrets de cançons alemanyes que encara deuen figurar en el nostre arxiu. Arribat el dia de la partença, i ja en camí, tots continuàrem fent aquestes pràctiques amb el ^{nostre} ~~seu~~ llibret corresponent, alternant amb la contemplació del paisatge aquest treball que ens fou de molta utilitat i alhora evità la xerrameca i cridòria que podria haver perjudicat les nostres veus.

Amb tota felicitat³ transcorregué² el viatge¹ i arribant a Mar-
sella (a les ¹⁰ de la matinada), on ferem dues hores de parada que
aprofitarem per a contemplar el deixondiment d' aquella ciutat
tan laboriosa comercialment. Allí, veierem el primer tramvia
elèctric, ~~doncs~~ a casa nostra encara no existia aquest mitjà de
locomoció; esmorzarem i ens fou repartit el "panier" pel dinar, i
tot seguit reemprenguerem el viatge ^{cap a} arribant a la bonica ciutat
de Niça, ^{on arribarem} a la caiguda de la tarda. En una mena de cerveseria ens
serviren el sopar, i per ^a dormir habilitaren un local semblant a
un garatge, tot ple de llits sense molles de cap mena, ^{en el qual, però,} mes, com
que estàvem un xic fatigats, tothom descansà santament. Al matí
següent, que era el dia del concurs, el Mestre ens feu llevar de
matinet, ~~doncs~~ volgué fer un petit i darrer assaig per a refres-
car-nos la memòria.

Vingué el moment de començar l' acte i estiguérem afortunats,
~~doncs~~ forem els primers de sortir a escena, circumstància que ens
afavorí amb el goig de poder oir els ^{altres} ~~doncs~~ concursants després
de la nostra actuació. ^{En} Al sortir a l' escenari, quatre ordenan-
ces tot engalonats, anaven repartint les partícels de la lliçó
de solfeig a vista a cada corda corresponent i ^{tot} acte seguit va apa-
reixer el nostre Mestre. La partitura ja estava col·locada damunt
del faristol. ^{El} donà una ràpida mirada a la mateixa per a fer-se
càrrec de les dificultats i alteracions que pogués contenir, i
sense esperar el termini dels cinc minuts de temps reglamentari
concedits per ^a tal examen, es dirigí al Jurat sol·licitant la vè-
nia per a començar. Concedida aquesta, va donar el tó, començarem

l'execució i va ésser tan afortunada en afinació i matigós, a més de la impressió d'homogeneïtat i fusió de les veus, que acabarem l'audició a tó i sense cap entrebanc. Vull fer constar que no sols la batuta del Mestre Millet era la que ens guiava, sinó també la seva veu, que ara en una corda, ara a l'altra, s'hi afegia amb tot braó.

A continuació cantarem "La Separació dels Apòstols", que era l'obra de concurs; mes l'entusiasme i l'abrandament del públic es desbordà amb "Els Pescadors", que cantarem com a peça de llumiment, i tant i tant insistí el públic, que hi afegirem "La Verema", ~~que~~ acabant d'arrodonir el nostre èxit, ~~que~~ fins l'autor de la lliçó de solfeig baixà a abraçar i felicitar ~~el~~ Mestre Millet. El President del Jurat es veié obligat a tocar repetidament la campaneta per a fer callar el públic i poder continuar el concurs, ~~doncs~~ ^{car} els ^{altres} Orfeons estaven esperant el ^{seu} torn.

A continuació va actuar l'Orfeó Belga, que va causar molta impressió, sobretot pel gran nombre d'executans, presentació, disciplina i execució de les obres. No obstant, cal advertir que en la lliçó de solfeig a vista, d'aquella gran colla de cantaires, en certs passatges, se'n oïen sols la meitat i això ens afavorí d'una manera notable, ~~doncs~~ ^{car} el públic molt intel·ligentment ^{ll} ho advertí.

Finalment actuaren els del "Patronato de San José" i per cert amb no gaire brillantor, sobretot en el solfeig a vista, ^m demostrant ^{men} una preparació deficient.

El veredicté no el coneguerem fins l'endemà, mes a jutjar pel que deia la gent que ens havia oït, érem mereixedors dels tres primers premis, ^{com} ~~doncs~~ així ho manifestaven obertament, avançant-se al ^{veredicté} ~~fall~~ del Jurat. Potser contribuïren a aquest partidisme del públic a favor nostre ~~x~~ diferents factors: la simpatia que desperta sempre el més humil, el nostre pas pels carrers de Niça lluint les barretines morades, l'elecció de la musica de Clavé que els entusiasma de debò, i, perquè no dir-ho, ~~x~~ que ho ferem molt bé.

No obstant el ^{veredicté} ~~fall~~ popular, el ~~veredicté~~ del Jurat va ésser el següent:

- 2 primers premis i 1 segon premi ~~x~~ a l'Orfeó Belga;
- 1 " " i 2 " " a l'Orfeó Català; i
- 3 tercers premis al "Patronato de San José".

No fou possible escamotejar-nos el primer premi de solfeig a vista que braument ens havíem guanyat. Com a final de la festa es celebrà un acte en una gran plaça on ~~xx~~ cantàrem conjuntament els tres Orfeons, acompanyats per un bon nombre de xarangués, una composició inédita, de salutació a Niça, sense haver efectuat prèviament cap assaig de conjunt. Pels carrers, mentre ens hi trasllàvem, presidits per la nostra senyera, varem ésser objecte de vives mostres de simpatia, i fins i tot ens tiraven flors al nostre pas.

L'execució pública d'aquest Himne de Salutació a Niça, que tenia un ritme marcadament marcial, podríem titllar-la d'execució material en el sentit literal i sinònim de la paraula, ^{prim que} ~~doncs com~~

que ^{haver} no havien rebut cap mena d' indicació del Director, que era el mateix autor, ^{en} al començar, al primer compàs, que ^{tenia} hi havia un calderó, no el tingueren en compte (alguns) i s' engegaren a tota marxa. L' autor, que volgué donar-hi un aire solemniat, començà a bracejar pausadament i d' altres el seguïren, mentre~~x~~ les xaranges tocaven cada una pel seu compte, ^{si'} armant-se un desgavell tan monstruós que no menteixo si us dic que quan érem a la meitat de l' obra n' hi havia d' altres que ja feia estona ^{pe} l' havien acabat. Dos plagues d' aquella època de la nostra colla (que mai ^{no} n' han mancat) ^{en} a ^{en} acabar ^{es llançaren} s' abraonaren damunt de l' Autor-Director, abraçant-lo efusivament, mentre~~x~~ li deien: "Très bien, très bien, messié; això ha estat una olla, una olla formidable!" ~~x~~ I ~~x~~ el bon senyor, que sortosament no els entengué, tot emocionat els regreïa: "Oh merci, merci bien..."

De retorn a Barcelona tinguerem dues sorpreses. La primera, la gran rebuda i manifestació d' afecte que ens feren el poble de Barcelona, socis i amics, que ens acompanyaren a saludar les Autoritats locals i el Cònsol de França per a regraciar-lo de les atencions rebudes al seu país. Per tots els carrers on passà la nostra comitiva els balcons estaven endiumenjats, plens de gent que ens aclamava i enllumenava amb focs de ^{ben} mangala de mil colors. L' altra sorpresa va ésser l' arribada al nou estatge social de la Plaça de Sant Just, ^{Palau dels} Marquesos de Muxó, on s' havia traslladat l' Orfeó mentre~~x~~ n' érem absents els cantaires; on fórem rebuts en apoteosi~~x~~ enmig de discursos i felicitacions.

El prestigi nostre es refermà encara més. La tasca era dura, mes calia consolidar la posició que havien guanyat i no defraudar ^{el} al nostre públic i amics que ens seguien fervorosos. Preparàrem,

doncs, un gran concert de música religiosa, on ~~hi~~ figuraven els grans clàssics Palestrina, Victòria, Roland de Lassus i altres, en el desaparegut Teatre Líric. Totes les obres foren donades en primera audició per part nostra, i és de remarcar l'efecte que produïren entre el públic aquelles meravelles que molts pocs coneixien.

Cada dia creixia el nombre d' amics de l' Orfeó, i, sobretot, els de l' Illa de Mallorca sovint ens instaven a visitar-los. El nostre gran President Joan Millet, que tant estimava l' Orfeó i tant contribuï a l' arrelament profund de la nostra entitat, va acceptar. Preparàrem l' estudi dels programes que ^{hauríem} teníem de dar a coneixer ^{en els pocs} amb tot amor, ~~el~~ romanç mallorquí "Don Joan i Don Ramon", del gran Pedrell, i la meravellosa i descriptiva "Sesta", del mestre Noguera, figuraven obligatòriament en els mateixos.

Ferem el viatge en un petit vaixell fletat per a nosaltres sols. Era el vell "Catalunya". Molt vell, mes, ^{com} encara caminava, ~~doncs~~ les catorze hores que invertírem pel camí, ho demostràren. Una mar planera a desdir permeté al vaixell passar per sa Dragonera i hauríeu pogut oir als erudits de la colla, que fins s' atrevien a senyalar amb tota concreció els diferents punts i rocam on l' estol del Rei en Jaume va desembarcar quan la conquesta, i ves qui podia arribar a imaginar que temps a venir, seríem custodis d' un autèntic rull de cabells del Conqueridor, preuada relíquia que conjuntament amb el pergami acreditatiu de la seva autenticitat, i ricament estotjada, ofrenà a l' Orfeó, Don Joaquim Cabot i Rovira, el futur i providencial President.

A l' arribar a Port ens esperava una multitud inmensa que ens acollí plena d' entusiasme. Visitàrem tot seguit la Catedral,

després les Autoritats i a la tarda donàrem el primer concert amb un èxit grandíols. Recordo que en aquell concert la secció d' homes ~~hi~~ cantàrem algunes obres, sols, entre elles, la "Cançó de Nois" de Grieg. L' endemà al vespre, ^{en} al finalitzar el segon concert, amb ^{un} altre programa i qui sap si encara amb més èxit, els mallorquins a grans crits reclamaven que cantéssim "Es gat"! Es gat!"... referint-se a l' ^{isla} humoresca cançó esmentada. No tinguérem altre remei que complaure' ls i com que del Teatre ja ens ^{havíem} teníem de traslladar altra vegada al vaixell, per a partir, tot el públic en pes, il.luminant-nos amb atxes de vent, ens acompanyà al Port per a ^{acompanyada} despedir-nos amb tota mena de mostres d' afecte. D' aquesta visita a l' Illa Daurada en nasqué la Capella de Manacor. La llèvor ^a havia fruitat.

Poc temps després, un gran patrici, l' insigne Dr. Robert, de venerada memòria, ens instava a visitar Camprodon. Va ésser aquesta excursió podríem dir-ne d' esplai, com les que s' estilen efectuar avui dia a fi de curs. Servi d' expansió i estímul ^{per als} cantaires, alhora que els muntanyencs i els estiuiejants de la vila, gaudiren amb les nostres cantades.

El caire familiar i de germanor que regnava entre tots els que formàvem l' Orfeó Català, hom volgué reblar-lo i segellar-lo encara més en forma material, ^{ifou} creant-se la "Germandat de l' Orfeó Català". Més endavant la nostra Junta Directiva va ampliar aquesta previsió d' auxili als cantaires en cas de malaltia amb la creació de la "Caixa de Previsió i Socors", que encara existeix avui.

En aquell any, arribada la Pasqua de Resurrecció, una bona colla ens engrescàrem ^a per fer una sortida de caramelles, si bé amb un caràcter de certa intimitat, ^{car} doncs sols ferem quatre visites, i encara domiciliàries, no al carrer. Les noies de l' Orfeó ^{s'encarregaren} cuida-

ren de guarnir-nos la cistella de ritual amb molt de gust artístic i a última hora ^{aconsegüirem} ~~lograrem~~ convèncer al Mestre Millet de venir a dirigir-nos. La primera visita va ésser a casa de la Sra. Wehrle, que, en paga de les nostres cantades, ens obsequià amb el be tradicional tot ornat amb cintes que li feien de collar; després, anàrem al ~~Palau~~ dels Srs. ~~Comptes~~ ^g de Güell, on ens feren ^{l'liurament} ~~entrega~~ d' una quantitat en metàl·lic. A continuació ferem cap al Circ Equestre, entitat de molt prestigi en aquella època, on ens donàren la sorpresa, ^{en} ~~a l'~~ acabar la tasca, de ^{l'liurament} ~~fer-nos entrega~~ en el mateix saló d' actes ~~///~~ una vedella esplèndidament guarnida, amb els cascs i les banyes tots daurats, carregada d' unes sàrries curulles de pollastres i altra mena de condiments. Finalment ens dirigírem als "Quatre Gats", que era la ~~penya~~ ^f i punt de reunió de la majoria dels artistes i humoristes d' aquell temps, tals com en ~~Rusinyol~~ ^f, en Casas, l' Utrillo i d' altres, tots molt celebrats per les seves "gatades". Allí, en premi a la nostra actuació, completàrem la recapta ~~pasqual~~ amb un gros barril de cervesa. No cal dir que tot va acabar en un dinar al Restaurant Miramar, on es feren càrrec de la recapta i del seu condiment. Malgrat l'èxit, no creguérem convenient repetir en anys successius aquesta expansió de la tradicional diada.

f Una nit, en un dels assaigs per homes sols, ens sorprengué que un jove cantaire tenor, recent nou vingut, ocupés l' indiscutible lloc del Mestre Millet per a dirigir l' assaig. Com que sabíem del cert que el Mestre no estava absent ni malalt, aquesta substitució no ens féu cap gràcia, ja que consideràvem temps perdut ~~l'~~ assa~~jar~~ amb un company chorista. Aquest cas es repetí una o dues vegades més, i alguns choristes començaren a abandonar l'

assaig quan, ^{en} al sonar el timbre per a començar, veien el noi Mestre que ningú ^(no) els havia presentat. El Mestre Millet es va adonar ~~compte~~ d'aquesta actitud i va optar per callar. Al següent assaig vingué ell mateix, i per començar va treure a estudi una nova cançó que portava per títol "La Non-non dels papellons", sense esmentar l'autor. Molt ens va agradar i tot era preguntar-li de qui era, creguts que es tractava d'algun compositor estranger, mes el Mestre callava i no digué res fins que la tinguérem ben sabuda. "Tanmateix sembla que us ha agradat força aquesta cançó- ens preguntà.- Molt! li responguèrem.- Dons bé; heu de saber, ^t que l'autor no és altre que el vostre company Francesc Pujol. Tots quedarem bocabadats i des d'aquell instant el considerarem i reconguèrem com a Mestre. ~~X~~ No va tardar a re-fermar la seva autoritat amb la composició de dues obres per a chor mixta, "El fill del Rei" i "La Gata i en Belitre", i més tard li ferem un petit homenatge en desgreuge de la incomprensió de què havia estat objecte, fent-li ^{llingüista} entrega d'una placa amb incrustacions d'or, on, a més d'una sentida dedicatòria, hi havia reproduïda la nostra Senyera i els primers compassos de la seva primera composició coral "La Non-non dels papellons". Pel que sabérem després, en Pujol era deixeble del Mestre Millet i quelcom devia veure-hi aquest últim quan decidí fer-ne un auxiliar seu, i a fé que no s'errà pas, ^{en} doncs de mica en mica anà aixamplant les seves activitats fins arribar a ser el seu braç dret i insubstituïble ^{ajut} ~~apoi~~.

El nombre d'aspirants a choristes creixia que era un gust, i per ^a donar l'abast a l'ensenyament i pràctica de solfeig, hom confià aquesta missió a l'intelligent, pacient i boníssim Mestre Joan Salvat. Tots els deixebles l'estimaven de bo de bo i molta ~~pocs~~ eren els que desertaven per cansament a vèncer les dificul-

tats naturals.

Cinquanta anys endarrera la música que sonava en els nostres temples no lligava pas gaire amb el respecte i el misticisme que mereix la Casa de Déu. Per a ^{dignificar-la} ~~desterrar-la i dignifi-~~
^{i distanciar-la d'ella,} ~~car la mateixa,~~ el Mestre Millet va tenir la inspiració de fundar la Capella de Sant Felip Neri dins del nostre Orfeó, que, amb les seves pulcres execucions i amb la reintroducció del ver-tader cant religiós, prompte marcà el camí a seguir, de manera que podem ^asegurar que ens avançarem a les disposicions que més tard establiren els Pares de l' Església en l' aspecte de litúrgia musical.

A l' Oratori dels Pares Felipons, on sempre ha estat observada la més gran dignitat i catalanitat en les cerimònies re-ligioses, per Setmana Santa d' aquell any, en les funcions del Dijous i Divendres, la Capella hi donà els impresionants Respon-soris de Victòria i Palestrina, ~~además~~ ^{del} Miserere de Allegri, ^{les} ~~quines~~ ^{del qual} audicions ^{sempre} (havien estat) recloses a la Capella Six-tina del Vaticà, i que Mozart, amb el seu geni prodigiós, féu del domini públic ~~en~~ copiar-lo mentre era executat en una audició a la que assistí a l' Església de Sant Pere de Roma.

Seguint aquestes petjades, no sols ampliarem el nostre re-pertori choral rel.^ligiós amb autors de casa i estrangers, sino que ens dedicarem a més a la divulgació del Cant Gregorià, que en aquell temps ^{fares} ~~quasi~~ ^{no} ~~se~~ sols es practicava a Solesmes i al Mones-tir del nostre Montserrat. Amb orgull podem dir, ^{en} ~~que~~ l' Orfeó inicià i contribuí a exaltar aquesta obra tan meritòria que avui encara perdura.

El repertori de l' Orfeó rebé un impuls formidable ^{en} ~~a l'~~ ini-ciar el Mestre Antoni Nicolau la producció dels seus grans poe-

mes musicals amb "La Mort de l'Escolà". Inspirant-se en la majoria de les seves obres ^{en} amb la musa ^VVerdagueriana, ens ofrenà, l' una darrera l' altra, ~~amb~~ aquelles finisimes i autèntiques joies d' art coral, dignes de figurar entre les produccions mundials més sublimes. I tant es així, que aquestes obres ^mimmortals no sols han traspassat les nostres fronteres, sinó que fins han estat cantades a ^{New} New York per la massa Coral del mestre Kurt Schindler, gran amic nostre, que, enamorat d' aquests magnífics joiells musicals, no vacil·là a donar-los a conèixer a l' original públic americà. D' aquest contacte amb el Mestre Schindler, més tard, i en una de les seves visites a casa nostra, forem obsequiats amb algunes delicioses composicions de la seva collita, que molt sovint han figurat en els nostres programes, ^{ll}excel·lentment acollides pel públic.

~~Al~~ desaparèixer el Teatre Líric, el centre de les nostres activitats artístiques passà al Teatre Novetats (que tampoc avui ~~no~~ existeix) i cada estrena de les obres del Mestre Nicolau assolía uns èxits inenarrables; no obstant, el públic podríem dir-ne aristocràtic de la nostra ciutat, no es dignava concórrer als nostres concerts, creient, potser, que l' Orfeó era un Chor més, com d' altres n' hi havia. El Mestre Nicolau volgué desfer aquest equívoc, i organitzà una sèrie de deu concerts orquestrals en el Gran Teatre del Liceu, ~~invitant~~ ^m a l' Orfeó a prendre ~~la~~ part en alguns, cantant-~~hi~~ hi la Novena Sinfonia de Beethoven i altres composicions amb la col.laboració de l' orquestra, i per últim, fent-hi sentir l' Orfeó tot sol, amb l' execució d' un escollit programa que, des de la humil canço popular, s' enlairava fins al majestuós Credo, de Palestrina. L' èxit que assolírem, sobretot en aquest darrer concert, no hi ha ~~h~~ paraules per a descriure' l. Potser influí bon troc l' incident ^a que donà lloc la pretensió del fisc, d'

exigir el pagament de contribució a l' Orfeó per les seves activitats, considerant-lo com una acadèmia de música que persegüís fins utilitaris; mes, com que en l' obra de l' Orfeó no existia aquesta finalitat, ~~doncs~~ cap dels Mestres ni choristes ^{no} percebien cap remuneració de cap mena, ans bé tothom pagava la seva quota de soci, ens negarem rodonament a aquesta desencertada pretensió. No volgué el ~~Lisc~~ rectificar el seu criteri i ordenà l' embarg de l' Orfeó. Previament assabentats del dia de l' execució de la sentència, sols deixarem al seu abast, i amb tota intenció, la Senyera i els Premis guanyats en el Concurs de Niça. Ja havia corregut la veu del que succeïa i a presenciar l' acte hi acudiren, a més dels socis i amics, gran nombre d' estudiants que hi feren de les seves. Com un regueró de pólvora s' escampà per tot Barcelona la notícia, i com que, precisament, aquell mateix dia, a la nit, ^{haviem} ~~teníem~~ d' actuar en el Liceu i sempre l' Orfeó s' havia presentat en públic presidit per la Senyera, les Autoritats locals ~~es~~ donaren ~~compte~~ que es congriava una gran tempesta i tractaren d' arranjar-ho.

A primeres hores de la tarda es rebia a l' Orfeó un comunicat oficial autoritzant-nos a fer ús de la Senyera per aquella nit. El Mestre Millet demanà concretament si havia estat aixecat l' embarg. La resposta fou negativa. -Doncs, així, no la volem!- va ésser la seva contestació. Altra vegada varen conferenciar les Autoritats, entre Barcelona i Madrid, i, al vespre, poc abans de l' hora del concert, ens era comunicat oficialment l' aixecament de l' embarg.

El públic, que omplia a vessar aquella nit el Teatre del Liceu, desconeixia encara la solució del problema, i la gentada que a ~~peudret~~ per tots els pisos i fins pels passadizos del pati de

butaques hi havia, feia les seves càbales i suposicions. ^{En} Al presentar-nos a escena amb la Senyera alçada, esclatà una ovació formidable, enmig d' un blanc estol de mocadors voleiadiços, com si haguéssim guanyat una gran batalla, i tanmateix així va ésser, ^{car} dones ja mai mes ^{no} ens mancà l' aplaudiment i l' afecte del distingit públic del Teatre del Liceu.

El Mestre Nicolau va restar molt satisfet d' aquest resultat i des d' aleshores no es celebrava festival al desaparegut Palau de Belles Arts, organitzat per l' Escola Municipal de Música d' on ell era Director, que no fóssim invitats a prendre-hi part. Algun dels actes més destacats dels realitzats en aquell Palau ^{foren} va ésser les audicions de "Patria Nova" de Grieg i el gran "Requiem" de Berlioz, per cert ~~aquest~~ de molta espectacularitat, ^{quest} ~~dones~~ ^{car} a més de l' orquestra i els chors, hi prenien part quatre grups d' instruments de metall col·locats un a cada angle de la galeria de dalt, que feien passar el tema musical de l' un a l' altre, complementant ^{i donant el} a l' orquestra, ~~oferint el~~ conjunt un efecte força interessant.

Una de les nostres actuacions més emotives va ésser quan la mort ^{sobta} ~~repentina~~ del Dr. Robert. Tot seguit hom ^a llançà l' idea d' aixecar-li un monument per a perpetuar la seva memòria i el Mestre Nicolau va ^{com} ~~composar~~ l' Himne pro~~x~~ monument -"Cant Elegíac"- que nosaltres cantàrem i que diu:

Alcem-la aquella pedra
Alcem-la fins a enfonsar-la als núvols
Alcem-la que els Pirineus la vegin,
La vegin quant alta la farem.

L' Orfeó ^{no} mai ha deixat de prestar el seu concurs a totes aquelles manifestacions del poble i encara més en moments de dolor quan s' ha tractat d' enaltir les seves figures més glorioses.

Tal succeí amb la mort de l' excels poeta Mossèn Jacint Verdaguer, quan tot Catalunya plorava la pèrdua del màxim glorificador de la seva llengua i l' Orfeó li va retre homenatge cantant-li un respons al peu de la seva tomba.

Les moltes activitats i els afers comercials cada dia anaven abassegant més i més ~~el~~ nostre gran President Joan Millet, i com que veia ja amb arrels prou fortes l' obra incipient que havia començat, decidí deixar la Presidència i posar-la a mans d' un home de molta empenta i gran prestigi, com ho era Don Joaquim Cabot i Rovira. L' encert d' aquesta elecció, ~~prompte~~ donà els seus fruits, ~~doncs~~ ^{clara} amb aquest nou cabdillatge inicià l' Orfeó l'època de major expansió i el cim de la popularitat.

La divulgació de la sardana i del nostre folklore, ~~podem~~ dir que es va iniciar en el si de la nostra entitat. Cenyida la primera a l' Empordà i els ballets a les contrades pagesívoles, tot seguit es formà un petit estol d' aficionats que aprofitaven l' esplai de les nostres festes per a dançar el que havíem vist a Castellterçol, Viladrau i altres llocs, ~~doncs~~ ^{cur} concretament la sardana encara no havia arribat a la ciutat. Recordem, ~~que~~ fins ~~en~~ Francesc Cambó, fill de l' Empordà i en plena joventut, algunes vegades havia vingut al nostre estatge a practicar l' ensenyament dels punts de la nostra dansa, fent demostracions en una pissarra davant de tots nosaltres, fins dels Mestres Millet i Pujol, de la forma de contar-la i repartir-la. Al poc temps altres entitats prengueren també aquesta iniciativa pel seu compte i aviat sorgiren alguns Esbarts que ~~que~~ ^a poc a poc anaren expandint el nostre folklore, fins arribar a la perfecta estilització que avui dia ens ofereixen les actuacions de l' Esbart Verdaguer. També feu aparició pels nos-

tres carrers i places la nostra dansa nacional, malgrat que elements estranys a la nostra terra volien destorbar aquestes manifestacions de resorgiment d' un poble. Els resultats d' aquesta intromissió foren adversos, ^{perquè} doncs prengué més volada encara aquesta expansió amb la fundació de l' obra meritoria del Foment de la Sardana, que amb l' organització de concursos i festivals contribuï arreu de Catalunya a la ^{ura} restauració i dignificació de la mateixa.

No podem deixar passar per alt l' obra cultural i artística del nostre Joan Llongueres, amb la tasca educadora dels nostres infants, que, amb la fundació de l' Institut Català de Rítmica i Plàstica, al recés acollidor de l' Orfeó, contribuï poderosament a aquest resorgiment.

Cal afegir que ^{en} aquesta divulgació li correspon part principalíssima al Mestre Enric Morera, que, amb la seva producció, una darrera l' altra, obsequià ~~a~~ l' Orfeó amb un enfilall d' inspiradíssimes sardanes per a chor mixt ~~a~~ que són una meravella, la més popular potser ~~a~~ "La Sardana de les Monges", que fins ha estat cantada per Orfeons del Nord, en la nostra llengua. Aquest exemple ~~a~~ ha estat seguit per un bon nombre de compositors amb resultats excel·lents, amb el natural augment i riquesa del repertori sardanístic. Prova palesa d' aquesta renaixença, l' interès que despertaren al nostre públic ~~a~~ aquelles audicions tradicionals ~~a~~ que, més tard, l' Orfeó, amb la col.laboració de cobles, començà a oferir per la diada de Cap d' Any.

Invitats pel Bisbe de Perpinyà, Monsenyor Carsselade i els Felibres del Rosselló, nostres germans en catalanitat, ferem una excursió amb totes les seccions chorals de l' Orfeó, pel Migdia de França. Visitàrem, primer, Montpeller, on els Felibres ens re-

beren molt cor^{al}alment i quedaren encantats de les nostres cançons, no restant cap lloc per ocupar en el teatre on actuàrem. Després, anàrem a Marsella. L'èxit de Montpeller ja havia arribat allí, i el teatre s'emplenà d'una concurrència selectíssima. Figurava en programa, entre altres composicions, l'"Aucellada" de Jannequin, obra que impresionà fortament el nombrós públic i els crítics de la localitat. També triomfaren novament les nostres cançons, ~~re-~~^{con-}tribuint l'entusiasme que despertaren, ^{amb l'hi} a estrenyer encara més els llaços d'amistat^T que ens unien amb Mr. Bordes, Director de l'Es-
Schola Schola Cantorum de Saint Gervais, de París. Aquesta prestigiosa entitat artística, va col.laborar més tard amb nosaltres en el teatre Novetats, en una visita que ens féu a la nostra ciutat.

De retorn cap a casa, férem parada a Perpinyà, on ens reb-
ren com si fóssim a casa nostra, ja que ^{gairbé} quasi bé tothom ens par-
lava en català. Al matí, oficiant el Sr. Bisbe, cantarem la Missa del Papa Marcel, i a la tarda celebrarem un concert que deixà ~~x~~
tothom plenament satisfet: al nombrosíssim públic que hi assistí,
a la primera Autoritat Eclesiàstica que ens honorà amb la seva
presència, i també a nosaltres encara més pel gran nombre d'a-
tencions rebudes i el feliç terme del viatge.

Ja a Barcelona, prompte ^{me}tinguerem d'actuar en una altra fes-
ta, per cert molt memorable, i fou aquesta quan les Dames Catala-
nes feren ofrena d'una bandera a la Unió Catalanista. Idearen i
volgueren que es fes ^{la donació} ~~la donació~~ entrega en un lloc adient i simbòlic, amb
la més gran solemnitat. A tal fi, ~~se~~ escolliren el Monestir de Po-
blet, i ens encarregaren a nosaltres la part musical de l'acte,
^{per al} ~~per al~~ qual el Mestre Millet va compondre un Himne, amb lletra de Ma-
ragall, que diu:

✓ Alcem els cors, que ja tenim bandera
Enarborada sota nostre cel
En nostres mans ha nat com rosa vera
La flò en l' espai, però en nostre pit l' arrel.

El dia assenyalat ens traslladarem tots a Poblet, que aleshores estava tot enrunat i abandonat, on ~~h~~ ferem cap catalans de totes les comarques de la nostra terra, i fins els elements atmosfèrics volgueren associar-se a la festa, ja que ^{en} a l' arribar al Monestir, començà un temporal de llamps, trons i aigua, aterrador. Tothom es posà a recer dins la nau, mes amb prou feines hi cabíem, tanta era la gernació congregada per tal acte, i com que per l' estat de destrucció tot eren forats per parets i sostres, els xiulets i la fúria del vent feien entrar l' aigua per tot arreu i molts es mullaven, i tot era una cridòria i escàndol continu, ^{ven} dificultant l' execució de l' acte. Ja estaven els clergues revestits per a la cerimònia al peu de l' altar i junt amb nosaltres el Mestre Millet, quan aquest, ~~x~~ féu un gran crit de: Catalans! Ara anem a cantar una absolta per l' ànima del gran Rei En Jaume i els Prínceps de Catalunya! Soltadament es feu un gran silenci i des d' aquell instant tothom es contingué d' exclamar-se malgrat que el temporal va aferrar-se encara amb més fúria. Mentre ~~x~~ cantàvem enmig de trons esferèidors, d' uns forats d' aquelles voltes eixiren com a mals esperits uns aligots que, deixondits dins els seus cataus, es llançaren a voleiar ~~tot~~ espaordits per damunt la gentada, amb el natural ensurt que llur sobtada presència causà. Sortosament, acabada l' Absolta, beneïda la Bandera i cantat l' Himne, va amainar el temporal, ~~permetent~~ ^{sempre} que ens poguéssim traslladar a les masies dels entorns per a dinar, i a la tarda, ja el temps asserenat, retornarem a la nostra ciutat després d' un dia ben emocionant. Les nostres orfeonistes d' avui dia ~~x~~ podran considerar l' estat llastimós en

que quedaren els vestits llargs que estilaven portar les cantaires d' aquella època.

En aquells temps, la política a casa nostra s' havia ennuvolat bastant per la intervenció d' elements estranys a la nostra terra, i encara que l' Orfeó no ha actuat mai en política, ^{allí} ~~for~~ ^{amb} ~~precis~~ sortir al pas de l' equivoc ^{que} tractaven d' influir prop de la massa obrera, a la ^{qual} ~~que~~ li feien creure que nosaltres fèiem olor de sagristia i que no valia la pena de concórrer als nostres actes. Per a combatre aquesta actitud, organitzàrem una sèrie de concerts populars matinals en dies festius, completament gratuïts, a les barriades obreres de la ciutat, i no cal dir que els teatres s' omplien amb la màxima cabuda, i malgrat l' adversió, pel concepte en què ens tenien, les obres que aplaudiren amb més entusiasme foren "Catalònia", del Mestre Garcia Robles, i el "Credo" de la Missa del Papa Marcel. D' aquesta manera ens guanyàrem la simpatia i l' afecte dels obrers de la nostra ciutat.

Aquestes actuacions desinteressades vers els humils, continuaren en altres ocasions, tals com les visites que férem a l' Asil de Sant Joan de Déu i al Cottolengo del Pare Alegre, on portàrem un xic de consol, amb les nostres cançons, als pobrets malalts, i fins i tot donàrem un concert ^{als presoners} ~~de~~ la Presó Model, ~~pels reclusos~~. D' aquesta obra de caritat restà l' emotiu record ~~de~~ que mentre ~~estavem~~ cantant "Les Flors de Maig" de Clavé, ^{hi} ~~tingueren~~ de retirar de l' auditori ~~a~~ dos dels presos oients, que no podent contenir l' emoció que el record d' aquests cants els ~~va~~ despertava, esclataren sobtadament en un gran plor a llàgrima viva, prova palesa ~~de~~ ^{de} que quelcom ~~sa~~ restava encara en el seu interior, sotraguejant el seu esperit l' enyorança de temps feliços passats.

La nostra popularitat, doncs, anava creixent, i els nostres consocis i amics de tot Catalunya es disputaven la primacia per a fer-nos visitar les seves ciutats i viles nadiues, i a fe que el nostre pelegrinatge per terres catalanes donà el fruit més esplendorós que podíem desitjar, ^{can} ~~doncs~~ la nostra arribada a ~~les mateixes~~ ^{aren} era motiu de Festa Major. Sortíem de l'estació presidits per la Senyera, darrera hi anaven els nois amb la barretina vermella, seguien les noies totes endiumenjades i cobertes amb mantellina blanca, i, per últim, els homes lluint també la barretina morada. ^{per} ~~Acte~~ seguit ens dirigíem a l'església parroquial per a oir missa, on ~~hi~~ cantàvem la Pregària a la Verge del Remei (que, per cert, feia poc que havíem estrenat i que cantàrem en una excursió que ferem al Santuari de la Gleba), i altres cançons espirituals del Mestre Millet; després, ens dirigíem a saludar les Autoritats locals, cantàvem a la plaça algunes cançons populars, i així podia tot el poble gaudir de les nostres cantúries. A la tarda celebràvem el concert al Teatre de la localitat, que, com de costum, s'emplenava sempre de públic cada vegada més entusiasta. Aquestes manifestacions artístiques despertaven tant d'interès que prompte la llavor donava el seu fruit i naixien ^{or} Orfeons arreu de la nostra terra. D'aquesta esplèndida collita, ^o sorgí la Germanor d'Orfeons, ^{note} ~~baix~~ el cabdillatge del Pare comú, o sia, el Mestre Millet, i així van ésser possibles aquelles grans concentracions de molts milers de cantaires, la primera a la nostra Plaça de Catalunya, amb motiu de l'homenatge al Mestre Millet quan el 25^è aniversari, i, més tard, a l'Estadi Municipal de Montjuïc, on tot un poble cantà sota un sol mestratge, parodiant el nostre Maragall en el seu cant a la sardana, que diu:

Tota ma Patria cabrà en eixa anella,
i els pobles diran:
La Sardana és la dansa més bella
de totes les dances que es fan i es desfan.

No obstant, no penseu que sempre tot fossin flors i violes, ja que el nostre Orfeó ha estat xiulat per tres vegades. La primera, a Sant Feliu de Guixols. En aquesta joliva vila hi figuraven dos sentiments ben oposats en quant a Catalanitat, i quan s'hi efectuà la nostra visita, forem molt ben rebuts i aplaudits, sobretot a l'executar el "Caligaverunt Oculi Mei" de Victoria de tan profon caràcter religiós. A l'acabar el concert, el públic que podriem dir nostre, entre grans aplaudiments i crits demanava insistentment que cantéssim "Els Segadors". El Mestre Millet accedí i tot fou començar quan altra part de públic començà a protestar i a demanar que cantéssim "La Marsellesa". També els volgué complaure el Mestre, tota vegada que el chor d'homes l'havia après quan l'excurció a Niça. No cal dir que fou impossible cantar-la per l'aldarull que s'armà per un i altre bàndol, i ens tinguerem de retirar deixant descontents a tots plegats.

La segona vegada va ésser a Reus. També el concert transcorregué plàcidament enmig d'un èxit franc i al finalitzar, a requeriments del públic, mentres cantavem "Els Segadors", sorgiren alguns xiulets de protesta aïllats, acompanyants de l'actitud agressiva d'alguns senyors del pati de butaques que vestien uniforme i que, a peu dret des d'el passadiç central, increpaven a grans crits al Mestre i a l'Orfeó. Davant d'aquesta actitud, optarem per a retirar-nos prudentment per a evitar majors mals, enmig d'un escandol de grans proporcions.

No s'ha de perdre

No s'hi va de conyuntar

La tercera i última vegada forem xiulats precisament pels mateixos amics de l' Orfeo. Es trobaven els Mestres Millet i Pujol a l' estranger en viatge que feren per Alemanya per assistir a un Congrés Musical i alhora fruit de l' espectacle de la Tetralogia de Wagner a Bayreuth, quan aquells dies es celebrà un homenatge al Mestre Vives en el Teatre Tívoli vell, per l' èxit obtingut amb les seves operes "Arthus" i "D. Lucas del Cigarra". L' Orfeo s' hi adherí i varem cantar-hi unes quantes cançons, la secció d' homes sols, dirigits pel Mestre Comella. A l' acabar, el públic demanava també "Els Segadors", mes el Mestre Comella amb la mitja rialla als llavis, els digué: "Si no us fa res, us cantarem el Sant Dilluns".- No el devien entendre, doncs tot fou començar com esclatar una xiulada i una cridoria formidables, que encara ressonaria per les parets del vell teatre, si aquest no hagués desaparegut.

El local on ens estatjaven a la Plaça de Sant Just, en aquells temps, era molt espaiós, ^{car} doncs a més d' una ^{ante} avant-sala que ^{tenia} existia a la que destinàvem als assaigs, n' hi havia una altra encara de més gran que ^{hi} tenia comunicació, amb la mateixa, i ho aprofitarem per a complaure als nostres consocis i establir així, entre tots, una major compenetració, ^{car} doncs a més del concert anyal que els ~~hi~~ dedicàvem ^{al} en el Teatre Novetats amb tanta solemnitat, començarem a dedicar-los ~~hi~~, a ells i als seus familiars, un concert ^{musical} ~~mesal~~ que en deiem de "repàs", en el mateix estatge, sempre en dies festius i a la tarda. Això serví per a augmentar encara més la nostra familiaritat, i també per a refrescar la memoria de la massa choral del seu ja extens repertori, i hauríeu vist que al cap d' anys de seguir aquest bon costum, feia bonic de retrobar-nos amb ex-choristes que havien

~~hagut~~ tingut de deixar-nos pels seus afers, acompanyats de llur filla-
da, que més tard ingressaven ^{en} la secció de nois, renovant-se
així ~~s~~ sempre les fileres de cantaires amb la ^{saba} savia de la joventut.

Les nostres aspiracions prengueren gran volada ^{en} al convocar
per primera vegada els Jocs Florals de la Música Catalana, festa
que ~~es~~ celebra ^{al} en el Teatre Novetats. ~~Es~~ ^{hom} designà com a President
~~de la mateixa~~ ^{de la Festa}, el gran Felip Pedrell, que resumí en el discurs
presidencial ~~x~~ la finalitat, trajectòria i bona voluntat de l' Or-
feó ^{en} al convocar la Festa, per a deixondir i esperonar ~~els~~ nostres
músics joves ~~sans~~, sobretot, en l' amor a la Cançó Popular, i fer
coneixer el resultat de les obres premiades. Vull recordar una
anècdota del Mestre Pedrell, d' uns vaticinis que feu als seus
deixebles Millet i Vives quan aquests li exposaren els seus pro-
jectes de fundar un Orfeó: "No en sortireu pas, això és per a
la gent del Nord que beuen ~~en~~ ^x cacolí, i no per a nosaltres, que be-
vem vi del Priorat", ~~els~~ digué. Amb no poca satisfacció devia reco-
neixer que s' havia equivocat!

L' èxit de la ~~Festa~~ ^F fou grandíols, tant pel gran nombre de
concurssants, que hi prengueren part, com per la qualitat de les
obres presentades, algunes d' elles de mèrit indiscutible. En ca-
da repetició de la Festa, en anys succe^ssius, es descobriren nous
valors de composició musical, i així el nostre arxiu s' anava en-
riquant de cançons populars harmonitzades mestri^vvolament, i de
grans composicions corals, corresponents a la Flor Natural i
altres premis que s' ~~at~~orgaven. No ~~anomenarem~~ compositors per no
incórrer en omⁱsions involuntàries; sí, però, volem dir ~~x~~ que la
major part dels concursants als nostres certaments, avui dia són
primeres figures en ^{el} nostre món musical.

No obstant, mancava quelcom que ens posés en relació i con-

tacte amb altres entitats musicals, sobretot estrangeres, i decidírem fundar la Revista Musical Catalana. Amb ella s'establí un intercanvi d'idees i concepcions musicals, alhora que els grans mestres exposaven ^{llurs} els seus punts de vista sobre composició, que serviren d'ensenyança i estimul ^{als} pels joves músics, a més de la important col.laboració estrangera que sempre s'acollí a les planes d'aquesta publicació. Foren ànima ^{d'aquesta Revista} de la mateixa ~~els~~ els Mestres Salvat i Lliurat, que sempre, des de la seva iniciació, ^{s'encarregaren} cuidaren de la seva publicació amb un amor intens. Més ençà, també es publicà un Noticiari ^{mensual} ~~mensal~~ que es feia ressó íntim de la nostra tasca artística i social.

Tantes eren ^{en} les nostres activitats i l'impuls ascensional d'expansió cultural i artística, que es despertà en el cor del nostre President Sr. Cabot, un desig formidable de dotar ~~a~~ l'Orfeó d'un estatge propi, i tant era el seu amor per la música catalana i la devoció pel Mestre Millet, que somniava, no l'aixecament d'un casal social, sinó la d'un veritable Palau, que, alhora ^{ofe} albergar-nos, fos un temple consagrat a la música, on pogéssim, ^{fa} el dia de demà, donar a conèixer les obres cabdals dels grans genis, ~~ad~~ més d'esser la sala de concerts acollidora de totes les manifestacions d'art, que d'altres entitats o artistes poguessin oferir, constituint aquestes darreres una notable font d'ingressos per a contribuir a eixugar, amb els anys, les grans despeses que exigia el projecte.

L'empresa no era fàcil, i encara més quan no comptàvem amb cap mena d'ajut oficial; més el nostre President, amb un optimisme corprenedor, es llençà materialment a la palestra, disposat a portar-la a terme. Començà a sondejar les seves nombroses amistats i, quan cregué que no li mancava l'ajut dels seus amics

i socis, tot seguit cercà lloc d' emplaçament, i trobant-se en venda el terreny on avui està edificat, el comprarem. S' encarregà del projecte de construcció l' arquitecte Domènech i Muntaner, i una volta aprovats els plànols, es procedí amb tota solemnitat a la col.locació de la primera pedra ^{is' x pen} iniciant-se tot seguit les obres, ~~x~~ confiant sobretot ~~en~~ que Déu ens ajudaria a trobar els cabals necessaris per a ~~pro~~seguir-les. Així ~~x~~ va ésser. Es crearen diferents tipus d' accions, fins i tot de ^{cu} 100 pessetes perquè els humils hi poguessin col.laborar, mentre ~~x~~ el nostre President no es cansava d' anar a trucar de porta en porta, cercant l' ajut dels poderosos, i la col.laboració dels entusiastes i arrosegant amb la seva empenta els indecisos, encomanant-los ~~la~~ l' abrandament que el posseïa.

Més endavant, calgué concertar un préstec amb la Caixa de Pensions, ^{cu} dones a més d' ésser excelents amics nostres, ^{bl} els podríem oferir ja una garantia amb les obres en curs, i, amb la tenacitat de l' home de fe en la seva empresa, el nostre gran President va fer el miracle ~~de~~ que poguéssim veure pujar fins arribar al cim aquell Palau d' ensomni que el geni arquitectònic d' en Domènech i Muntaner plasmà en realitat. ^{haguérem}

Estaven finalitzant les obres quan ^{cu} tinguérem de deixar l' estatge de la Plaça de Sant Just, ^{cu} dones el seu propietari el reclamava, i temporalment passàrem al carrer de Magdalenes, on ens instal.làrem provisionalment, no gaire còmodes, per cert; mes com que era per poc temps, prenguerem paciència.

Mancava encara construir l' embocadura de l' estrada, o sigui, les figures de Beethoven i Clavé i els grups al·legòrics de Les Flors de Maig i Les Walkyries, de Wagner, que figuren a amb-

*i generosament recomanat pels altres
membres de la Junta Directiva,*

dós costats. El Sr. Cabot ~~x~~ ja no sabia de quin cap fer mànigues, ^{com a cap de cant} com vulgarment es diu, i fent un darrer esforç inicià una nova subscripció, ~~de la qual fou capdavanter,~~ ^{ja que} essent generosament secundat pels ~~demés~~ ^{altres} membres de la Junta Directiva, ^{restà} coberta pels bons amics i socis que s'hi sumaren. Cal remarcar el gest generós de l' Excm. Senyor ^{my} Marqués de Castellbell, que finançà el grup escultòric que llueix la façana de l' edifici, així també ^{com} el de molts posseïdors de les accions emeses, que més endavant, quan ^{haurien} ~~tenien~~ de percebre ⁱⁿ ~~interessos~~ o l' amortització de les mateixes, ho deixaven a favor de l' orgue del Palau que ^{si hauria} ~~es~~ ^{tenia} de pagar encara i que costà molts milers de francs.

Una vegada acabat i propera la inauguració del nostre Palau, ferem el trasllat al nou i definitiu estatge, del qual ja ~~no~~ érem propietaris; calia, doncs, nomenar un Administrador per a la Sala de Concerts i es confià aquest càrrec al polifacètic Mestre Pujol, que ^{hagué} ~~tingué~~ de renunciar a tota activitat privada per a lliurar-se de ple al servei de l' Orfeó, i a fe que les hores del dia li eren curtes i ^{hauria de} ~~tenia~~ que robar-les moltes vegades al descans de la nit, ja que ~~apart~~ de les diverses activitats de Mestre, Arxiver, Administrador, Bibliotecari i altres, es dedicava a la traducció i adaptació al text català de les obres corals més importants estrangeres, que teníem en cartera, auxiliat en aquest treball tan delicat pel seu dilecte amic i Mestre Vicenç ^M de Gibert. Més tard, ~~x~~ afegí a la seva administració la de l' obra del Cançoner de Catalunya, que patrocinava el patrici Sr. Patxot, i que confià al nostre Orfeó, per a la recerca de cançons populars per terres de Catalunya i Mallorca, on un bon nombre de col.laboradors es distingiren, entre ells, especialment, Mossèn Puntí.

17/18

Per fi arribà l' hora solemniàl de la inauguració i benedicció del Palau. Queden inesborrables els parlaments pronunciats pel Mestre Millet i l' heroi de la gesta, Sr. Cabot, com a coronament de la magna empresa, que sols l' amor i la fe d' aquells homes feren possible. Per la part artística, organitzarem una sèrie de sis concerts en el període d' un mes i tinguérem el goig d' oir sonar l' orgue del mestre Mestre Daniel, que ens delectà amb el seu art. Cantarem en primera audició el gran Magníficat de Bach, si bé ja estàvem un xic familiaritzats amb la seva música per haver donat a conèixer amb anterioritat alguns dels seus Motets. També donarem una Glosa del Mestre Pedrell amb lletra de Maragall, que fou composta expressament ^{per} pel gran ~~acontei-~~
~~ment~~ ^{acte} que estavem celebrant. En aquesta composició, segons el poeta, canta Catalunya dirigint-se a la Provença:

Quin Aquelles muntanyes que tan altes són,
me Me priven de veure mes amors on són.

Larrago

Constituí un gran ^{acontei-}ment, quan donarem la Consagració del Graal, de "Parsifal" de Wagner. El Mestre Nicolau ^abaix a l' estrada, al front de l' Orquestra, i el chor de Cavallers, a la galeria de l' orgue, el Mestre Pujol, amb el chor de jovenets i els instruments de metall i campanes al fons, i dalt de la cúpula el Mestre Millet amb el chor d' àngels, i us vull fer constatar que quan aquest restà completament sol cedint-li l' entrada l' orquestra, semblà talment com si el públic deixés de respirar, tot extasiat amb aquella música deliciosa que semblava ^{baixés} del cel, i tant es així, que ^{en} ~~al~~ reprendre suavisimament l' orquestra, es sentí una exhalació de respir contingut per tota la sala, molt més eloqüent que l' aplaudiment més sorollós. Foren uns èxits completíssims estimulats per un nombrós auditori, que no mancà a cap

de les audicions. Com a final de les festes, la Junta Directiva obsequià x la massa coral amb un esplèndid banquet, servit al pati de butaques del mateix Palau.

En celebrar-se l' Exposició de València, els nostres amics Mestre Chavarri i altres de la ciutat del Túria, sol.licitaren la col.laboració de l' Orfeo a les festes d' aquell certamen. Així es realitzà i els nostres amics de la ciutat germana x pogueren gaudir del nostre reborgiment artístic, ^{i després} deixant-hi una impressió tan favorable, que més tard la nostra visita ha estat repetida dues vegades més, com veurem més endavant.

El grans mestres contemporanis estrangers que ja ens eren familiars x ens posaven a prova amb les seves produccions, i així donàrem a conèixer els grans poemes de Ricard Strauss "HIMNE" i "CAP AL VESPRE", a setze veus; érem, però, ja majors d' edat i calia enfrontar-nos amb les obres més grans del colós de la música x! Bach. Emprenguérem, doncs, l' estudi de la Gran Missa en si menor, ^{de la qual} quines audicions foren coronades per un èxit ^{my} immens. Testimonis commemoratius d' aquella gesta són la làpida que resta fixada a l' escala principal del Palau i la medalla de plata modelada per en Joan Llimona amb què s' obsequià x tots els executants.

El nostre estimat President, Sr. Cabot, s' havia fet mereixedor d' un bon descans, i alhora que era colpit per la desgràcia amb la mort d' un fill seu, decidí deixar la Presidència i la traspassà al seu volgut amic i poeta Francesc Matheu. Aquest va acceptar, a condició de guardar-li la cadira, i així va ésser, ^{després} passat el temps reglamentari, tornà el Sr. Cabot a ocupar el seu lloc.

L' Orquestra Simfònica de Madrid, que dirigia el Mestre Arbós, solia visitar-nos sovint i per cert amb molt bon acolliment

pel nostre públic, que premiava amb molts d' aplaudiments les seves audicions. D' aquest contacte nasqué la idea de portar l' Orfeó a visitar la capital d' Espanya, i així ho férem, comptant amb la seva col.laboració. La Junta Directiva de l' Orfeó volgué presentar la massa choral amb tota dignitat, i a tal fi es confeccionaren ^{vestits} ~~trajes~~ smoking per a tots els homes; també s' uniformaren els nois, i les noies totes blanques amb les millors gales. ~~Férem~~ la nostra presentació al Teatre Reial, amb l' assistència dels Reis, Govern i primeres Autoritats, a més d' un nombrosíssim públic, tanta era l' expectació que motivava la nostra visita. Al primer concert, donàrem la Novena Simfonia de Beethoven i alguns fragments de la Missa de Bach, amb l' orquestra del Mestre Arbós, i al segon, l' Orfeó cantà sol tot un programa escollit. El mateix dia que teníem aquest concert, a la tarda l' Ajuntament ^m ~~Madrileny~~ ens obsequià amb un lunch i nosaltres hi cantàrem algunes cançons, entre elles, l' Himne a l' Arbre Fruïter, de Morera, amb la col.laboració del célebre tenor Vinyas, que es trobava entre nosaltres i que volgué fer el solo per donar més relleu a la nostra actuació, mes aquesta festa es perllongà un xic massa i com que el temps ^{apropiava} ~~apremiava~~ per anar a sopar i vestir-se, ^{per el} ~~pel~~ concert de la nit, bona part dels cantaires féu uns deu minuts tard a l' hora fixada ^{pel} ~~pel~~ començament. Això era una falta molt greu que el públic madrileny no perdonava a cap artista, ^{per} ~~doncs~~ la Reial Família i les Autoritats estaven esperant-se a les respectives llotges. El Mestre Millet estava nerviosíssim per aquest contratemps, ^(no en) ~~i al~~ sortir a escena, ~~no~~ ^{no} rebérem cap mostra de descontent per aquest mancament; potser es feren càrrec de la nostra actuació de la tarda, i ens perdonaren.

Encapçalava el programa "El Cant de la Senyera", que fou re-

but amb cortesia; seguien algunes cançons populars, entre elles
"L' Hereu Riera", que entrà tanx de ple, amb el seu ritme, al gust
d' aquell selecte auditori, que esclatà amb aplaudiments d' entu-
siasme tan franc, que el Mestre Millet, entre el nerviosisme del
començament i aquesta sorpresa, li flaquejaren les cames i tin-
~~gué~~ ^{l'hereu} de seure al peu de la tarima al costat de les noies, mentre
tot el públic continuava aclamant-nos. Prompte va reaccionar, va
saludar, repetirem la cançó i continuà tot el concert amb el mi-
llor èxit, refermant ^{en cançó} ~~des~~ aquest amb "La Mort de l' Escola". ^{amb aquest concert i} ~~Enca-~~
~~ra~~ donarem ^{un altre concert} un altre ^{de caràcter popular}, aquest de caràcter popular, en un
altre Teatre, que també fou molt celebrat, deixant ^{un} ~~un~~ excelent
record a la capital. De retorn, i acompanyats de l' Orquestra Sim-
fònica, ferem parada a Saragossa, on repetirem la tasca realit-
zada a Madrid; visitarem la Verge del Pilar i ens guanyarem tam-
bé l' afecte de la capital aragonesa.

La rebuda que ens feren els nostres amics i consocis ~~en~~
arribar d' aquesta excursió, va ésser d' emoció. Fins el setma-
nari català tan popular, festiu i batallador, "El Cucut", volgué
festejar l' èxit assolit per l' Orfeó, i publicà, amb mala for-
tuna, en primera plana, una caricatura representant ~~X Orfeó~~ ^{Amant} de
~~mesticant~~ ^{Amant} ~~X~~ les feres. Veritablement, ^{Amant a través de} ~~no esteguen~~ ^{tan mesticat} ~~acertats~~, i els
capdavaners de la política catalana, ^{en} suspengueren definitivament
la seva publicació.

Quan la fundació de l' Associació Wagneriana, s' organitza-
ren al Palau uns festivals per a fer coneixer la música de Wagner.
L' Orfeó hi contribuí executant els grans chors de les seves obres.
D' " Els Mestres Cantaires " donarem els fragments de les gestes
dels Gremis de Nuremberg, el chor de filadores de "El Vaixell
Fantasma", "Tanhauser" i altra vegada la Consagració del Graal

de "Parsifal", amb la col.laboració del Mestre Nicolau i la seva orquestra.

Calia aprofitar l' expansió i la ressonància d' aquestes darreres manifestacions artístiques i hom decidí portar l' Orfeó altra vegada a l' estranger. Les grans capitals de París i Londres foren les escollides perquè l' Orfeó hi deixés sentir la seva veu i obtenir-ne la definitiva consagració internacional. L' empresa era atrevida, mes el nostre President havia provat abastament el seu tremp i no era home que li manqués coratge per ^{no} vencer els obstacles que s' hi oposessin. Ja tot resolt, varem emprendre el viatge acompanyats de la gran artista Maria Barrientos, que volgué col.laborar en els concerts de l' Orfeó per donar-hi més relleu amb la seva fama mundialment reconeguda, mes no pogué actuar a París, per trobar-se aquells dies indisposada, i a fe que tampoc ^{no} fou necessari, ~~car~~ ~~doncs~~ amb l' escalf de la colònia catalana d' aquella gran capital assolirem en els concerts que donàrem al Palau del Trocadero i Camps Elisis, un èxit completíssim. Tota la premsa es feu ressò de les nostres actuacions i obtinguerem dels crítics d' aquella època, els elogis mes hiperbòlics que poguéssim somniar. A Londres va ésser diferent. Malgrat la propaganda que desplegà la comissió dels germans Carreras, el prestigi de la Barrientos, l' ajuda ^{el} moral del violinista Joan Manén, excelent amic i compatrici nostre, i d' altres persones, sobretot en Frances Cambó, que s' interessaren per les actuacions de l' Orfeó, de bon troc no assolirem els grandiosos èxits de París. Potser hi contribuí el fet de donar els concerts a l' enorme sala Albert-Hall, d' una cabuda aproximada a ^{setze mil} 14.000 persones, i malgrat que ^{hi} assistiren uns ^{set o vuit} 7 o 8 mil espectadors, a cada un dels concerts, que en ^{un} altre local de menors proporcions hauria estat un ple a vessar, allí donava la sensació d' un

fracàs pel gran nombre de seients buits que hi havia.

Entre les obres del nostre repertori que figuraven en programa, hi havia el "Cap al Vespre" de Straus^{itz}, a 10^{veus}, i també el motet de Bach "Jesus, joia meva", a veus soles. Els anglesos^a ens reberen amb tota cortesia i aplaudiren tot el programa, oi més si tenim en compte llur caràcter de natural fredor, ~~ai~~ que ^{el} ~~la~~ costa molt d'entusiasmar-se; a més, són extremadament aferrats a les seves tradicions i costums. Això darrer motivà un bon disgust a Maria Barrientos, ^{can} ~~doncs~~ quan la seva intervenció i mentre estava cantant l'Oda Siciliana, com que ja eren les 11^{onze} de la nit, hora d'habitual reunió a Picadilly, algunes persones es retiraren de la sala sense esperar el final de l'obra. Prèviament advertits, havíem ja començat el concert a les 8^{uit} del vespre, mes com que aquest es perllongà un xic més del normal, arribada l'hor^{er} ~~a~~ que habitualment ^{havia} ~~tenia~~ d'acabar, no s'hi pensaren gaire a seguir el costum. No obstant, apreciaren les nostres actuacions, ^{can} ~~doncs~~ la premsa i els crítics ho confirmaren ~~abastament~~. També els ferem oir una cobla de sardanes que havia vingut amb nosaltres, conjunt que els interessà vivament pel desconeixement que tenien de la majoria dels instruments de què estan formades aquestes agrupacions i del caràcter de la nostra dansa nacional.

En aquells dies, una espurna de dolor ferí íntimament el cor de tots nosaltres. Una de les nostres choristes^a morí en aquella llunyana capital i malgrat que anava acompanyada pel seu pare i germans, aquesta desgràcia ens colpí a tots fortament. Una flor caiguda en plena florida i que ^{haguéren} ~~tingueren~~ de deixar marcir-se en terra estranya. Que al cel sia.

Pocs dies després del nostre retorn a Barcelona, esclatava la Gran Guerra Europea i mercès a la nostra neutralitat, pogué-

rem continuar treballant. L' estudi del meravellós "Requiem" de Mozart^x ens absorbí molt de temps i de treball. Quan el donàrem^x causà al nostre públic una profunda admiració^x per la severitat i inefable delicadesa que exhala aquesta gran obra, amb la qual plantàrem una nova fita de l' art musical a casa nostra.

Vingué la data del 25è aniversari de la fundació de la nostra entitat i calia fer quelcom extraordinari. Entre els molts actes que es celebraren, cal destacar les audicions de "Les Estacions" de Haydn. Aquella música tan descriptiva^x ens entusiasma a tots tant i tant, que ^{he col·locat} ~~tinguerem~~ de donar-ne diferents audicions i fins i tot ens serviren per a la inauguració del Teatre Tivoli nou. En celebració de les nostres Noces d' Argent^x la Junta Directiva ens obsequià amb l' estada de dos dies a Montserrat, on, a més de remerciar^x la Verge per la felicitat del camí recorregut i per la trajectòria d' expansió artística fins aleshores assolida, li pregàrem^x volgués continuar prestant-nos el seu maternal ajut en els ambiciosos projectes d' arribar a escalar els cims més alts de l' art choral. També obsequiarem als Monjos de la Comunitat Montserratina amb un concert adient i variat del nostre repertori, figurant-hi, no cal dir, "La Mort de l' Escolà".

En aquesta època^x començarem a celebrar els tradicionals concerts Nadalencs, per la Diada de Sant Esteve, que sempre més han estat la delícia del nostre públic^x i que més tard acostumarem repetir per Cap d' Any.

Una de les ambicions que feia temps acaronava el Mestre Millet era l' estudi i l' execució de "La Passió segons Sant Mateu", de Joan Sebastià Bach. Comptava el Mestre amb l' amistat fraterna del gran organista alsacià Dr. Albert Schweitzer, màxim coneixedor i divulgador de l' obra Bachiana, el qual s' oferí per a assessorar

i cooperar a l' audició d' aquest vertader monument musical.

Despres d' un any d' estudi i preparació de la massa choral, del gran nombre de solistes que hi intervenen i la gran orquestra que requereix, es portà a terme aquesta magna audició sense planyer cap element per costós que fos; fins i tot es féu venir de l' estranger, a més d' algun solista vocal, ~~x~~ dos virtuosos de *la música de cambra* ~~cámara~~, solistes instrumentals, oboès d' amor de l' Opera de Berlín.

La solemnitat que revestiren aquestes audicions memorables, l' inesborrable record que alguns dels seus col.laboradors vocals i instrumentals deixaren, especialment el nostre Emili Vendrell ~~x~~ amb la interpretació genial del paper d' Evangelista, i la digna i perfecta interpretació d' aquesta obra monumental, constituí un èxit sense precedents, que meresqué del Dr. Schweitzer la qualificació de la millor execució realitzada fins aleshores, entre les moltes que havia oït ^(en què havia) i col.laborat. Aquest excel·lent amic de l' Orfeó, de retorn al seu país, per mitjà de la premsa, féu els millors elogis de la nostra entitat i de les audicions de "La Passió" celebrades a Barcelona, que, per venir de persona tan autoritzada en aquesta matèria, eren encara de més estima.

En record d' aquesta nova gesta ~~x~~ va ésser col.locada a l' escala d' accés al Palau una altra placa ^{mn} commemorativa de l' èxit assolit, que es reproduí novament amb les audicions de la mateixa obra que es donaren en anys successius.

La màxima il·lusió del Mestre Millet com a coronament de la seva obra artística, era la d' anar a Roma a postrar-se als peus del cap visible de l' Església Catòlica, i fer-li sentir els nostres cants. S' esqueia a darrers de l' any 1924, quan el nostre

Sr. Cabot, sempre a l'aguait dels desitjos del Mestre, i com sempre també disposat a portar a terme totes aquelles realitzacions que contribuïssin a enaltir encara més l'obra de l'Orfeó, no s'hi pensà gaire i encomanà al Mestre Pujol que comencés a indagar prop dels amics de l'Orfeó a la Ciutat Santa, les possibilitats de realitzar aquesta excursió, aprofitant el Jubileu del proper 1925 amb motiu de l'Any Sant que s'escauria.

Vengudes totes les dificultats que s'hi oposaven mercès a l'ajut principalíssim del Excm. Cardenal Monsenyor Bisletti, que posà ^{note} ~~baix~~ el seu alt patronatge la nostra ²⁷ ~~pellegrinació~~, emprenguerem camí vers la capital del món cristià.

Fóra molt llarg de relatar les vives impressions que la visita a la Ciutat Eterna deparà a tots els que tinguerem el goig d'anar-hi; sols direm que l'èxit artístic més gran ens acompanyà a tots els concerts que donàrem a la Sala Augusteum, i que difícilment oblidarem l'emoció de la visita a l'Escola Pontifícia Superior de Música Sacra.

Les visites a les Basíliques, al Forum, al Coliseu, a les Catacòmbes, al Vaticà, en fi, a totes les meravelles de la Ciutat Santa, que enxiqueixen l'esperit de l'home, però que ageganten la seva fe, colpiren fortament la nostra sensibilitat. A gràcies deixem ^{per} ~~per~~ final la descripció de la visita que fèrem al Sant Pare. S.S. Pius XI, ens rebé amorosament en audiència privada en el gran Saló de Beatificacions del Vaticà i restà vivament impressionat després d'oír algunes de les nostres execucions. Els nostres cors bategaren amb més força que mai i un lleuger tremolor florí als nostres llavis quan, ^{en} ~~en~~ acabar, la figura gegantina del Mestre Millet, altívola a cap mena de sub-

jecció humana, avançà vacil·lant i llençant-se materialment, als peus del representant de Déu a la terra, humil i fervorós, amb veu velada per l' emoció, implorà, d' Aquell que tot ho pot, la seva Paternal i Santa Benedicció per l' Orfeó.

El Sant Pare, visiblement corprès, ens adreçà la paraula i ens digué que "poques vegades en la seva llarga vida havia tingut un goig semblant al que en aquells instants li havien deparat els nostres cants". Ens felicità i encoratjà a proseguir l' obra de l' Orfeó, que ja coneixia, i finalment ^{li} atorgà la seva benedicció a l' Orfeó, a la Senyera, a tots els presents, i fins i tot per a aquells que ajudaven i col·laboraven a la nostra obra.

Pe la criniera de vell
~~Com a despedida,~~ donà la volta per tot el saló, oferint-nos a besar, d' un a un, el seu Anell Pastoral, i féu algunes moixaines als nostres astorats vaillets, acompanyades d' afectuoses paraules.

Dels dies de la nostra estada a Roma, ~~apart de~~ tot el que hem esmentat, dedicarem un especial record a aquell inefable Hotel Pinetta, que varem estrenar i que ens aixoplugà ~~x~~ tots plegats, així com al seu ferotge "Maître", que, avançant-se a l' esdevenidor, pretenia imposar-nos ja el racionament, ^{havent} ~~tenint~~ d' amansar-lo el Sr. Cabot amb la seva enèrgica intervenció.

Podem ben assegurar ~~x~~ que amb aquesta anada a Roma, per la seva transcendència cristiana i artística, l' Orfeó ^hconseguí el cim més elevat del seu gloriós historial.

De retorn de Roma, donarem uns concerts al grandíols Teatre - Circ Olympia, on repetirem les audicions de la Sala Augusteum, de Roma, acollides pel nostre públic esplèndidament. També el Futbol Club Barcelona volgué festejar i ^hassociar-se al nostre triomf,

i ens obsequià amb un partit en honor de l' Orfeó entre el seu equip i un altre de l' Esquadra Anglesa, que, per aquells dies, estava ancorada al port de Barcelona. Aquest simpàtic club esportiu, tan lligat a les coses nostres, acabava de guanyar un dels títols del campionat i ho aprofità un conegut setmanari esportiu que es publicava aleshores, "El Xut", per establir semblança entre la nostra entitat i l' esmentat Club de Futbol, i publicà a les seves pàgines un comentari, que entre altres coses deia, que "el Barça era l' Orfeó Català del Futbol".

Uns incidents estranys a nosaltres, que succeïren entre el públic el dia del partit-homenatge ^{en} ~~a l'~~ executar uns Himnes la Banda de Música de l' Esquadra Anglesa, provocaren l' enuig de l' Autoritat, que ordenà la clausura del F.C.Barcelona i de l' Orfeó. Molt ^{en} ~~acertadament~~ digué el Sr. Cabot, que, de la nostra anada a Roma, ara en feiem la penitència. Sortosament, aquesta sanció fou curta i s' acoblà amb el descans de les vacances estivals.

En aquest període, el Mestre Amadeu Vives, autor de " L' Emigrant", que feia anys s' havia apartat amistosament de l' Orfeó ^{en} ~~al~~ dedicar les seves activitats al teatre, vingué de nou a conviure amb nosaltres, després de llarga absència de Catalunya. No obstant aquesta separació, no deixà mai d' estimar l' Orfeó, acreditant així la seva qualitat de fundador, mes ara, se li despertaven ganes de fer-nos cantar quelcom que substituís les cançons que estaven vedades en aquell temps, i va escriure "La Balanguera". Estrenar-la i fer-se-la seva el nostre públic, va ésser tot d'. Havien entès el seu significat :

De la infantesa qui s' enfila
de la vellúria qui se' n va
la Balanguera, fila, fila,
la Balanguera, filarà.

Després de "La Balanguera" ~~x~~ ens obsequià amb els deliciosos idil·lis "Els Cosinets" i "Canta i vola que fa sol", i seguint el fil de la seva inspiració va compondre ^{una} aquella sèrie de poemes epigramàtics, entre els principals "Oda a la mar llunyana" i "Processó a la muntanya", que tant varen agradar i que repetides vegades han figurat en els nostres habituals programes.

Cal fer esment de l'obra cultural i patriòtica d'en Pau Casals, amb l'Orquestra del seu nom, desplegada en el nostre Palau. Aquest eximí artista nostre que ha recorregut tot el món pregonant la seva catalanitat, i que ha estat reconegut a l'estranger com el primer virtuós, contribuï a divulgar la bona música entre el públic democràtic de la nostra ciutat, tan estimat per ell, sense perseguir-ne cap finalitat econòmica de cap mena.

~~Am~~ les execucions de la "Missa Solemnis" de Beethoven ~~x~~ hi esmerçarem una altra anyada de treball pacient i esgotador. El Mestre Millet reexí una vegada més ~~en~~ oferir al públic barceloní ~~x~~ l'audició d'aquell colossal monument musical que el geni de Bonn concebé a les acaballes de la seva turmentada vida. Chors, solistes, orquestra, tots competiren en la brillant gesta, comparable sols a les memorables interpretacions anteriors.

Quan la darrera Exposició Internacional de la nostra ciutat, l'Orfeó prengué part en els festivals que es celebraren ~~en el~~ Palau Nacional, i no cal dir que foren els actes de més relleu, emplenant-se a vessar l'espaiosa sala de festes. Coincidí amb la nostra Exposició ~~x~~ la que també ~~es~~ celebrava a Sevilla, i la Diputació de Barcelona, ~~en~~ obsequi als seus col·legues de la capital andaluga, projectà l'anada de l'Orfeó a aquelles terres, juntament amb la Cobla "Barcelona".

Difícilment oblidarem aquella excursió, ~~doncs~~ ^{car} si bé és cert

que l' Orfeó ha estat sempre aclamat i festejat arreu, aquesta vegada les innombrables atencions i fineses dels sevillans ens deixaren aclaparats. Tots els concerts que donàrem foren aco-llits amb un entusiasme tan exagerat i desbordant, que fins hi hagué espectadors que enfilats dempeus als seients, llançaven els barrets enlaire com si es trobessin en plena "Fiesta Nacional" i ens adjudicaven tota mena de qualificatius, amb ~~una~~ gràcia i en- giny, que sols ells saben fer-ho. - "Eres ma grande que la Girarda" li deien al Mestre Millet. - "En mi via, me divertío tanto como con Miyet y Bermonte" afegien altres. Aquell concert a la Plaça de San Fernando, a la nit, plena de gom a gom, on s' ~~hi~~ abocà tot el poble sevillà, les audicions de sardanes de la Cobla Barce- lona, puntejades per nosaltres, acordonats per la força pública que amb prou feines podia contenir la gentada que ens "jaleaba" i les exclamacions ^{fraci} ~~histoses~~ constants que arreu oïem, no s' obli- den. - "Mira, mira, aquel del guitarrón y eze otro con dos reales de tamboril", referint-se als músics de la Cobla, que amb tota seguretat podem afirmar, que mai havien bufat amb tanta empenta, contagiats de l' entusiasme general; o si no, que ho digui el bon amic Juncà, que arribà a sangonejar de les seves extremitats dels dits de tant i tant polsar les cordes del contrabaix. Era inútil, ^{per part dels} ~~per~~ orfeonistes, pretendre abonar alguna consumició en algun lloc públic, o trajecte tramviari, ^{car} ~~doncs~~ es negaven a cobrar-ho o bé ja s' havia avançat algú que ho havia fet per ells. Visita- rem els barris típics, el temple de la Verge de la Macarena, on les nostres cantaires ~~hi~~ feren sentir la seva veu, la Catedral, l' Exposició, etc., en fi, tot ^{el} ~~quant~~ ^{de} Sevilla pot oferir al visi- tant.

L' Ajuntament sevillà no es quedà pas enrera. Forem rebuts

en sessió memorable, creuant-se discursos per ambdues parts i obsequiats esplèndidament amb una Copa i un pergami. ~~Ademés~~, el darrer dia d'estada a la capital, ens oferiren una festa campera, tal com allí s'estilen, en un "cortijo" dels voltants, que bé val la pena dedicar-hi unes ratlles.

Precedits per dues autobombes del servei municipal de bombers, que anaven regant la carretera, ens traslladaren en autocars a "Fuente Quintillo", propietat que ^{calgui} ~~tingueren~~ de rodejar de forces de Guardia Civil per a protegir-la de la invasió popular que volia afegir-se a la festa. Sota un sol asfixiant i en un clos a l'aire lliure, començà la festa amb l'espectacle d'una "becerrada". Després començaren les danses. La Banda Municipal de Sevilla alternava amb la nostra Cobla de sardanes, i era bonic el contrast de les "bailaoras" amb les rotllanes de la nostra jovenalla. Grans taules plenes a vesar de menjar que no s'acabava mai, i sobretot, beure i mes beure! Era inútil pretendre refusar l'envit d'una nova copa! "Hasta cuarenta que tocan a cada uno", us responien! I vinga música i vinga més dansa, fins el Sr. Alcalde i els regidors saltaven i brincaven la sardana, enllaçats de mans amb les nostres orfeonistes, en plena germandat. El termòmetre eufòric de la festa ~~x~~ anava pujant per moments, i tots els Mestres i directius, temerosos, no paraven d'advertir i recomanar la màxima serenitat.

Sortosament, i malgrat ~~el~~ poc costum de tràngols semblants, no hi hagué cap incident i deixàrem en bon lloc el proverbial seny dels catalans.

El mateix dia emprenguérem viatge de retorn ^{retorn} camí de València, on arribàrem l'endemà, per cert amb bastant ^{retard} ~~retras~~, motivat per l'accident que sofrí el nostre ^{mb} ~~convoy~~ ferroviari, prop

Canaixent 7
de ~~Carcagente~~, ^{en} ~~el~~ trencar-se un dels eixos de la màquina, amb l'ensurt que és de suposar, sense arribar a revestir, sortosament, cap conseqüència tràgica. Els nostres amics de la ciutat del Túria ja ens esperaven i tingueren la satisfacció per segona vegada d'aplaudir-nos en el concert que els ~~hi~~ dedicàrem, i nosaltres el plaer de reveure els vells amics de l'Orfeó. Feliçment arribàrem a Barcelona contentíssims dels èxits i afalacs obtinguts.

Vingué el canvi de règim al nostre país, i el Sr. Cabot va creure convenient traspassar la Presidència a una altra persona més adient a la nova situació. Recaigué el nomenament ^{en el} ~~al~~ nostre bon amic i consoci, Sr. Albert Bastardes, home polític íntegre, que de bon grat acceptà el càrrec.

Molts confiaven que havia arribat l'hora de la felicitat al nostre poble, sobretot per la suavitat ^{amb} ~~en~~ que fou instaurat el nou règim, mes no trigaren pas gaire a donar-se ~~compte~~ ^{compte} que anaven errats, ja que prompte es desfermaren les passions fins arribar a la guerra. No cal pas recordar els estralls ocorreguts, ^{per} ~~des~~ tots els tenim ^{per} ~~la~~ memòria i encara ens couen a la carn viva, i foren aquells moments tan anguniosos, que el sol fet de salvar el nostre Palau mereix el reconeixement mes ^{en} ~~pregon~~ a Sr. Albert Bastardes; prompte, però, ^{hagué} ~~tingué~~ de deixar-nos, obligat per les circumstàncies, ^{Assumint} ~~Assumint~~ voluntàriament aleshores la responsabilitat de l'Orfeó, el nostre estimat ~~Don~~ ^{Don} Joaquim Renart.

El curs de la guerra anava socavant tots els fonaments de les nostres institucions artístiques i de tota mena; sols l'angoixa regnava arreu. No obstant, un petit grup de choristes solíem algun que altre vespre reunir-nos al nostre estatge per a fer companyia al Mestre Millet, que sovint ens deia: "Heu de venir a assajar; l'ànima és nostra i ningú ^{no} ~~ens~~ la prendrà", mes els fets eren tan con-

tundents que tot feia temer l' anihilament total de la nostra obra.

Mentrestant deixaven aquest món els estimats Mestres Comella, Salvat i Sra. Wehrle, alguns antics Directius, bona colla de cantaires i un bon nombre de socis i amics. Que Déu els tingui tots en la seva Santa Glòria!

*No s'hi de
comparar*
En acabar-se la maleïda guerra, ens agruparem de nou al redós del nostre estimat Mestre Millet, i al poc temps prenguerem part en un festival que s'organitzà en el nostre Palau, mes el públic, al veure reapareixer el seu Orfeó, dirigit pel Mestre Millet, tant va manifestar-se i va ésser tan grandiós l'entusiasme i els aplaudiments, que mes aviat ens fou perjudicial davant la nova situació, doncs forem condemnats a l'ostracisme més absolut.

Per a mantenir i sortir d'aquesta difícilíssima situació, ningú pot imaginar els esculls que tingueren de salvar els nostres Sr. Renart i Mestre Pujol, per a poder conservar dignament la nostra personalitat, i aixís continuarem llargament, en espera de temps millors. Mentrestant s'apropava 1941, any del cinquantenari, i el Mestre Millet, ja envellit i minada moralment la seva salut, se'n resentia, i si bé es feia perfecte càrrec de que no hagués estat possible entendre's amb els sense Deu, no capia, que amb els que el tenien sempre a flor de llavi, fos impossible l'entesa).

Dies tristos, per cert. S'esqueia la celebració de les Noces d'Or de l'obra de tota la seva vida i ^{havia} ~~tenia~~ de contemplar, impasible, com aquesta ^{romania} ~~permanència~~ muda i sense esperances de resorgiment. No obstant, hom hi hagué que ^{peruna} ~~quida~~ d'endolcir els darrers instants de la seva vida ~~en~~ fer-li ofrena del magnífic

album que contenia les firmes i dedicatòries de les personalitats més destacades del nostre poble, escampades arreu del món. "I que en sou de bon minyons!", exclamà ^{en} ~~x~~ fullejar i llegir-li les sentides i amoroses paraules a ell dedicades. Poc després, santament, tal com havia viscut, ens deixava per sempre més. Que Déu el tingui eternament ~~x~~ entre els seus escollits i a nosaltres ens sia dat el premi de reveure' l a la Glòria! ~~x~~

*Mir
si ho de
compartir* (Sense poder exterioritzar el nostre immens dolor, tinguerem d'enterrar-lo mig d'amagat, mes el fet luctuós trascendí i moltes persones, calladament i particularment, s'associaren al dol de tot el poble.)

"El dia que falti el Mestre Millet, l' Orfeó morirà". Aquestes paraules hom les havia oït a vegades pronunciar a moltes persones, que confonien la personalitat física de l'home amb la seva obra material, mes ~~aquestes~~ no tenien en compte les arrels fondes i l'esperit immarcescible que el Mestre Millet havia infós a l'obra de l'Orfeó. Aquesta espiritualitat triomfà i, malgrat la maltempsada, continuarem els pocs que quedàvem, agrupats a l'entorn del Mestre Pujol, digne i ~~x~~legítim hereu successor del plorat Mestre Millet, vetllant el foc sagrat de l'ideal que mes que mai, ^{haviem de} ~~devien~~ deixar apagar.

*El que m'ha
avolal no
si ho de
compartir* Sense plans per a l'esdevenidor i sota el mestratge del Mestre Pujol, que començà a reagrupar i a ampliar de nou el chor, emprenguerem l'estudi del "Rèquiem" de Mozart, que ens donaria una bona temporada de feina i treball, [mes com diu molt bé la dita popular -"No hi ha mal que cent anys duri"- també arribà el dia ~~x~~ que ~~passà~~ ^{gairebé} forem invitats a reemprendre les nostres activitats artístiques i socials, [sense claudicació de cap mena i amb tota dignitat.

Ja sense través i preparada la secció coral que treballava amb tot delit en la nostra propera reaparició pública, sobtadament sobrevingué la mort del malaguanyat Mestre Pujol, mort dolorosíssima, que el privà de recollir els llores a què s' havia fet mereixedor després de tants anys de treball, i que ens deixà a tots aclaparats! I quin Nadal més trist aquell, i quin buit deixava entre tots nosaltres! Que Déu l' acolleixi al costat del Mestre Millet i ens il·lumini en l' elecció de ^{el} substitut.

Al nostre Lluís Me Millet, hem de confessar que no li coneixíem dots de Director; cert és que tampoc ^{no} havia tingut ocasió de manifestar-se i fora de les seves delicades composicions corals, que ja li havíem cantat, no teníem altres referències de la seva vàlua musical. Avui dia, ens podem felicitar de l' encert que presidí en la seva elecció per a ocupar la Direcció de l' Orfeó Català, ^{car} ~~doncs~~ promptly tinguérem ocasió d' estimar i valorar les seves altes qualitats i aptituds artístiques, i també hem de reconèixer que com a herència pròpia, ^a ~~ningu~~ ^{no li pertocava} ~~mes que a ell li pertocava~~ ^{des} vetllar l' obra creada pel seu pare.

Sota la direcció del nou i jove Mestre, amb la col·laboració del Mestre Joan Tomàs, que ja de noi havia cantat a l' Orfeó, i nomenat aleshores ^{Sub} ~~Sub~~-Director, emprenguerem la tasca interrompuda i aviat el Mestre Lluís Me Millet tingué ocasió de revelar-se com el gran Mestre que l' Orfeó Català abellia. Les noves audicions del "Requiem" de Mozart, sota la seva direcció, constituïren un èxit grandios, comparable a les donades en anys anteriors. Ja en els primers assaigs amb l' orquestra, els professors ^{instrumentals} ~~de la mateixa~~ foren els primers a proclamar les grans aptituds del novell Mestre Director, i en les execucions que tingueren lloc després, el públic i la crítica ho confirmaren plenament.

L'obra del Mestre Millet restava, doncs, fermament ^{as)} sentada i s'obria un nou capítol en el llarg i gloriós historial de l'Orfeo Català.

El nostre Sr. Renart, aleshores ja President electe, que tant d'amor sempre ha guardat a l'Orfeo, sobretot pels seus cantaires i a ~~la~~ ^{no} ~~que~~ mai li seran pagats els seus esforços, desvetllaments i sacrificis per la defensa enèrgica i digna del nom de l'Orfeo quan les hores tristes passades, volgué festejar el triomf conquerit amb la nostra reaparició artística i ens portà a Montserrat al peu de Madona Bruna per ~~a~~ regraciar-li els benifets que d'Ella sempre hem rebut. A la memòria de tots resta encara aquella enèsima pujada de l'Orfeo a la Muntanya Santa, així com l'envit dels Srs. Fèlix i Salvador Millet, fills del primer President ~~Don~~ Joan, a llur casa pairal de l'Ametlla, que constituí una magnífica festa d'esplai i gaudi per a tot-hom.

Calia recobrar el prestigi conquerit i treballar de ferm a poder ésser en obres capdals. El Mestre Joan Manén i el nostre Lluís ~~Ma~~ ^{Ma} amb tota seguretat devien posar-se d'acord amb les seves produccions respectives, "Muntanya de Montserrat", "El Pardal", "Relíquia", "Agar" "Chora" i altres, per a provar la perícia i la paciència dels cantaires, produccions plenes de tecnicismes, d'atrevides harmonies i de difícilíssima execució, mes la tenacitat del Mestre reexí, a costa de la tinta que suarem tots plegats, en el constant estudi de les ~~mateixes~~ ^{peces} fins arribar a vencer totes les dificultats i a oferir al nostre públic aquestes estrenes memorables.

A fi de curs i en premi de la tasca realitzada, la Junta

Directiva ens portà a visitar la Mare de Déu de Núria, on cantàrem algunes cançons a la Capella de la Verge, i a la tarda, després del dinar, ferem una petita cantada a l'aire lliure, al mig de la vall, per a fer-nos oir d'algun "Manelic" que pogués trobar-se per aquells cimals.

L'afany del Mestre Lluís Ma Millet per a aixecar, si fos possible, encara més alta l'herència paterna, el decidí a enfrontar-se amb l'estudi del grandió Oratori de Mendelshon, "Elias". Aquesta monumental obra, com tots sabem, fou preparada i executada ^{nota} ~~baix~~ la seva única iniciativa i responsabilitat i encara ~~resonen~~ a les nostres oïdes, els elogis que la premsa, crítica i públic ~~ens~~ tributaren en les repetides audicions que ^{ens calgué donar} ~~tingueren de celebrar~~.

Aquesta vegada la nostra massa choral fou obsequiada amb una excursió a Mallorca, on encara perdurava el record de la visita que hi ferem cinquanta anys enrera. Donarem dos concerts i ~~la resta la~~ dedicarem a esplai. Visitarem les Coves del Drac, Porto-Cristo i Manacor, on ens esperava la Capella de la localitat, que ens obsequià amb un enfilall de cançons del seu repertori en acte de germanor. Són fresques encara les emocions i el gaudi que ens proporcionaren aquells dies, que confiem veure repetits sense esperar altra vegada que transcorri mig segle.

La colònia catalana de Madrid, a iniciativa dels germans Srs. Felix i Salvador Millet, projectà darrerament l'anada de l'Orfeo a Madrid, on feia també una colla d'anys que no ^{hi} havia ^{estat} ~~visitat~~. Per segona volta, ens presentarem davant de l'intel.ligent públic madrileny, que correspongué dignament

a les nostres actuacions. És de recordar, sobretot, el darrer concert de caràcter popular, al grandios cinema Monumental, on s' ~~hi~~ abocà tota la colònia catalana i que fou emocionant de debò. El nostre agraïment més pregon als crítics musicals madrilenys, que no regatejaren la tinta en honor nostre. Fins hi hagué qui ens ~~atorgà~~ el títol de "El mejor Orfeón del mundo" i ~~competint~~ tots en elogiar i admirar l'obra cultural, social i artística desplegada per l'Orfeo invariablement i incansable durant anys i més anys.

Mercès a "Radio Barcelona" el nostre públic casolà pogué gaudir de les nostres actuacions a Madrid, i contribuí poderosament a la vibració que es produí a la nostra terra, amb motiu d'aquest viatge. Aprofitarem els dies lliures per a visitar les innombrables riqueses que conté la capital i fins i tot abans de marxar fórem invitats amb una visita al Monestir de l'Escorial i amb un esplèndid banquet a l'Hotel Felip II d'aquella localitat.

De retorn, férem cap a València, on per tercera vegada actuarem davant dels vells amics i públic germà, ~~que~~, esperonats pels èxits obtinguts per nosaltres a la capital, férem els impossibles per a sobrepassar-los.

L'arribada a casa fou apoteòsica pel gran nombre de socis i amics que ens vingueren a rebre, emplenant a vessar l'andana de l'estació, destacant la delicada ofrena de bonics pomells de flors a totes les nostres cantaires.

Pròxima ja la celebració del seixantenari, en la darrera Junta General es procedí a renovar ^{faise} ~~quasi be~~ totalment la Junta Directiva i passà ^a la Presidència el Sr. Felix Millet.

Darrerament, a la veïna població de Sant Cugat del Vallès, a iniciativa de la Federació de Chors de Clavé, l'Ajuntament acordà aixecar un petit monument a la memòria del Mestre Lluís Millet, en recordança d'haver estat en la seva primera joventut, abans de la fundació de l'Orfeo Català, Director del Chor "La Lira", que encara avui dia existeix. A la inauguració hi fou invitada tot l'Orfeo i en aquest senzill, però emotiu acte, quedà ^{establert} ~~sentat~~ un precedent que seria el nostre desig^{pe} tingués força imitadors, ^{car} ~~doncs~~ l'obra del Mestre Millet ha estat tan transcendental pel nostre poble, que hem d'esperar^{pe} vindrà dia que no hi haurà ciutat, vila ni poble de tot Catalunya, que no li rendeixi el tribut que la seva memòria mereix. Poden estar orgullosos els vilatans de Sant Cugat, ^{car} ~~doncs~~ temps a venir, podran ésser sobrepassats en esplendidesa monumental, mes l'importància d'haver estat el primer poble que ha complert amb aquest deure, ningú ^{no} els ~~ha~~ podrà escatimar.

Després d'oïr missa i visitar el Monestir romànic, anarem a dinar a Les Fonts de ²Tarresa i a la tarda, donarem un concert amb la col.laboració de l'Orfeo de la localitat, en els claustres del Monestir, plens de públic entusiasta.

I arribem, finalment, ^{er} ~~el~~ a complir-se els seixanta anys d'existència -vertaderes noccs d'or- a la plena actualitat que estem vivim enguany. Com tots sabem, va ésser nomenat un Alt Patronat constituït per grans Patricis, artistes i amics nostres per a presidir les festes que es preparaven. Seguint les petjades del 25è. aniversari, ha estat també celebrat l'acte ^m commemoratiu de la fundació amb tota intimitat; acte, però, ple de records i evocacions llunyanes. Gran nombre de projectes artístics i reformes socials per aquest curs ha vingut

realitzant i prepara la Junta Directiva, tals com la restauració i les reformes portades a cap ~~en~~ aquests darrers temps a la nostra sala de concerts i en el nostre estatge, l'inauguració de la Sala Lluís Millet, la restauració de l'Orgue, la nova il·luminació i l'exposició retrospectiva celebrada ~~en el~~ ^{al} Círcol Artístic; mes el de més resonància l'han constituït les darreres audicions de la Gran Missa en si menor de Bach, que el Mestre Lluís Ma Millet, després de nou mesos de treball incansable amb el chor, solistes i orquestra, de bell nou ha ofert al públic barceloní, cobrint-se de gloria ^{per} a assolir els cims més alts de l'art sublim. Cinc audicions, cosa mai vista, i totes pleníssimes d'un public fervorós, ha estat el premi a aquest esforç de treball realitzat per l'Orfeo.

Darrerament s'ha ^{del terme} portat a cap l'acte-concert en homenatge a la memòria del gloriós Mestre Lluís Millet, que ha estat dedicat exclusivament als nostres socis, restant en projecte de realització una sessió dedicada a la memòria del malaguanyat Mestre Pujol i moltíssimes altres actuacions memorables que en el transcurs de l'any s'aniran realitzant, si a Déu plau.

No voldríem acabar aquesta narració sense dedicar un record a tots aquells homes, desgraciadament la majoria avui dia traspassats, que ^hoscurament, però amb eficiència, aportaren el seu gra de sorra a l'obra monumental de l'Orfeo Català. Els noms de Comella, Salvat, Trulls, Pagès i Rueda, Gay, Tort, Lapeyra, Moragues, Blanc, Estany, Millet Estapé i Pasqual Boada, ~~aquest darrer~~ ^{Partit} Secretari Honorari Perpetu, després de 33 anys de treball constant i que tenim el goig de reveure sovint entre nosaltres i molts i

aquest darrer,
✓

molts d'altres que farien inacabables aquestes ratlles.

Posem, doncs, punt final a aquest llarg però breu Historial anecdòtic de les gestes triomfals conquerides per l'Orfeoó Català en els seus seixanta anys de vida; mes les que sens dubte encara li resèrva l'esdevenidor, no les sabem. Amb els capdavanterers que avui dia menen ^{els seus} ~~llurs~~ destins, dignes succe^ssors dels seus respectius pares tan estimats, hem de confiar i esperar que amb l'ajut de Déu, continuaran la glòria i el nom del nostre Orfeo, voleiant per les regions més altes de l'art choral, en profit i honor de la nostra Catalunya.*

Barcelona, ²⁷Octubre del 1951.-